

PEDAGOGISK
VIDAREUTBILDNING FÖR
PERSONER MED KONSTNÄRLIG
BAKGRUND

FÖRSTUDIE GENOMFÖRD VÅREN 2016

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	5
OM FÖRSTUDIEN	6
FÖRSTUDIENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	6
MATERIAL OCH METOD	6
RAPPORTENS UPPLÄGG	7
OLIKA UTBILDNINGSFORMER OCH UTBILDNINGAR SAMT EXEMPEL	8
HÖGSKOLEUTBILDNINGAR	8
YH-UTBILDNINGAR	9
KONST- OCH KULTURUTBILDNINGAR (KOMPLETTERANDE UTBILDNINGAR)	10
FOLKBILDNING	11
UPPDRAGSUTBILDNINGAR	12
KONCEPT- ELLER METODIKUTBILDNINGAR	13
NÄRLIGGANDE EXEMPEL	13
KORTARE PEDAGOGISKA UTBILDNINGAR FÖR KONSTNÄRER	13
SUMMERING UTBILDNINGSFORMER	14
KULTURSKOLANS KOMPETENSBEHOV	15
OMFATTNING – KOMPETENSFÖRSÖRJNING FÖR BREDDAT UTBUD	15
TYPER AV KOMPETENSER	17
MÅLGRUPPEN	20
UPPLÄGG	22
OMFATTNING	22
INNEHÅLL	23
STRUKTUR	24
BESTÄLLARE OCH ANORDNARE – MÖJLIGA AKTÖRER	24
EKONOMI	24
SUMMERANDE ANALYS OCH DISKUSSION	26
NÄSTA STEG	29
KÄLL- OCH REFERENSFÖRTECKNING	31
BILAGA 1 - ENKÄT TILL LANDETS KULTURSKOLOR GÄLLANDE KOMPETENSBEHOV OCH PEDAGOGISK VIDAREUTBILDNING	

SAMMANFATTNING

INLEDNING

Stockholm Läns Landsting har beviljat bidrag till en förstudie om hur en pedagogisk vidareutbildning för olika typer av konstnärer skulle kunna se ut. **Initiativtagare till studien är tre kulturskolor i Stockholms län (Botkyrka, Järfälla och Stockholm)** som över tid vill hitta medarbetare med konstnärlig kompetens inom nya och smala områden och som med rätt pedagogisk vidareutbildning kan utveckla de kompetenser som behövs i kulturskolan. Kulturskolerådet har samordnat studiens genomförande men **resultatet är fristående och ska inte ses som ett uttryck för Kulturskolerådets ställningstagande i kompetensförsörjningsfrågan.** Förstudien och även denna rapport är utformad för att tillgodose de önskemål och behov som initiativtagarna till studien uttryckt. Det är med den förförståelsen som externa läsare bör ta till sig slutrapporten.

Förstudien har en orienterande ansats. Den ger inga färdigpaketerade svar utan syftar till att **vara till stöd för en fortsatt diskussion om kompetensförsörjning för breddat kulturskoleutbud**, i första hand hos initiativtagarna.

RESULTAT

Det finns idag ingen pedagogiskt inriktad yrkesutbildning som tar sin utgångspunkt i en variation av konstarter, det vill säga en **gemensam pedagogutbildning för olika typer av konstnärer**. Det finns inte heller mer omfattande pedagogiska vidareutbildningar för nyare och smalare konstarter.

Förstudien pekar på att kulturskolor runt om i Sverige har ett **kompetensförsörjningsbehov** men att omfattningen och de efterfrågade kompetenserna påverkas av varierande lokala förutsättningar. Frågan om en pedagogisk utbildning för personer med en grund i nya eller smala konstnärliga områden har hittills i relativt begränsad utsträckning aktualiserats hos många kulturskolor. Kulturskolespecifika pedagoger med tydlig konstnärlig spets eller konstnärligt breda pedagoger, gärna med lärarlegitimation är två exempel på efterfrågade kompetensprofiler som framkommit. Många kulturskolor, oavsett lokala förutsättningar, uttrycker en **efterfrågan på personer som kan fungera i en bred kulturskoleverksamhet** som sträcker sig över många åldrar, är till för barn och unga med varierande behov, som förutsätter samverkan och som omfattar mycket varierande arbetsuppgifter. Frågan om en pedagogisk vidareutbildning för personer med en grund i nya eller smala konstnärliga områden framstår som mest aktuell för större kulturskolor med ett brett utbud och ambition att bredda utbudet ytterligare.

En gemensam nämnare för **målgruppen** för en tilltänkt pedagogisk vidareutbildning är en gedigen bas i ett konstnärligt ämne och med ett genuint intresse för att arbeta med undervisning och kulturverksamhet med barn och unga. Förstudien har pekat på att den tilltänkta målgruppen kan befinna sig en bit in i livet och därmed kan ha svårt att enbart leva på studiemedel. Möjlighet att exempelvis få gå utbildningen på delar av arbetstiden kan stimulera befintliga medarbetare utan pedagogisk utbildning att gå den.

Den tilltänkta utbildning bör vara en **komplett yrkesutbildning, sannolikt på minst två år** för att hinna utveckla de kompetenser i form av pedagogik, projektledarskap, kommunikation, barn- och utvecklingspsykologi som efterfrågas i kulturskolan. Ämnesspecifika inslag är framför allt didaktiska (ingen regelrätt ämnesundervisning i den egna konstarten). Utbildningen måste också vara jämförbar med andra medarbetares utbildningar för att undvika att uppfattas som en "B-utbildning" med lägre status. Förslag på namn för den tilltänkta yrkesrollen är **kulturskolepedagog**. En utmaning blir att hitta rimlig nivå på utbildningen som är tillräckligt innehållsrik för att få hög status och bli attraktiv och samtidigt har en omfattning som inte avskräcker den målgrupp som kulturskolan hoppas vill gå den.

En tilltänkt utbildning skulle kunna passa inom **tre olika utbildningsformer: högskola, yrkeshögskola och folkhögskola**, alla har olika styrkor och utmaningar. Högskoleutbildning har hög status inom kulturskolan men erfarenheten av att arbeta ämnesöverskridande och praktisknära kan

brista. Yrkeshögskoleutbildningar har finansiering om ansökan beviljas och är mycket praktiktäna. Konkurrensen är dock hög och det kan bli svårt visa att påvisa en tydlig efterfrågan på arbetsmarknaden för yrkesrollen. Dessutom gäller beviljandet bara för två antagningar. Folkhögskolan inrymmer många liknande utbildningar och där kan också möjligheter till validering för personer utan fullständig gymnasieutbildning vara bäst. Folkhögskoleutbildningars status är sällan omedelbar utan utvecklas efterhand utifrån tidigare studenters och kommande arbetsgivares erfarenheter.

Oavsett vägval kommer det vara avgörande att utbildningen blir **flexibel, praktiktäna och kan erbjudas med lägre studietakt**. Dessutom är det mycket centralt att kulturskolan får en betydande roll i utbildningen, inte bara för praktik utan också som resurs i planering, undervisning och kvalitetssäkring.

För att en ny typ av reguljär yrkesutbildning (inte uppdragsutbildning) ska utvecklas på högskola eller folkhögskola krävs **utbildningsanordnare som vill bedriva utbildningen samt beslut och tillhörande medelstilldelning från högre politisk ort**. En etablering av en sådan utbildning förutsätter också att fler kulturskolor, förslagsvis i Stockholmsregionen ställer sig positiva till och uttrycker en efterfrågan på den typ av yrkesroll som utbildningen skulle leda till.

En rekommendation är därför att de ramar för en kulturskolepedagogutbildning som förstudien målar upp diskuteras bland kulturskolechefer i Stockholmsregionen och i nästa steg tas upp med politiker och olika typer av möjliga utbildningsanordnare. Möjligheten att **regionalt testa delar av ett utbildningsupplägg i form av uppdragsutbildning (i pilotvariant)** skulle kunna vara ett intressant spår att undersöka vidare.

INLEDNING

Den här förstudien handlar om möjliga vägar för att bredda utbudet och stärka kvaliteten i kulturskolan. Det långsiktiga målet är kompetensförsörjning av en kulturskola som kan erbjuda barn och unga en mångfald av konstnärliga uttryck och som kan fortsätta utvecklas – både vad gäller konstnärlig bredd och pedagogik. Det kortsiktiga målet är utveckling av utbildning som kan säkerställa den målbilden. Här ligger också fokus i denna förstudie – det vill säga på hur en eller olika typer av pedagogiska vidareutbildningar för personer med konstnärlig kompetens och erfarenhet skulle kunna se ut. För att kunna närma sig den frågan behövs också en bättre bild av kulturskolans kompetensbehov och en orientering i vilka typer av utbildningar som idag utbildar pedagoger i kulturskolan.

Initiativtagare till förstudien är Botkyrka kulturskola som i sin tur slagit sig samman med Järfälla och Stockholm kulturskola. Genom Kulturskolerådet har de ansökt om och beviljats medel från Stockholm Läns Landstings kulturförvaltning för genomförande av denna förstudie. Representanter för kulturskolorna i de tre kommunerna samt Kulturskolerådets generalsekreterare utgör förstudiens projektgrupp. Det är med denna projektgrupp som förstudiens inriktning fortlöpande diskuterats.

Kulturskolerådet är med andra ord möjliggörare av studien men resultaten ska inte ses som ett uttryck för Kulturskolerådets ställningstagande i kompetensförsörjningsfrågan. Däremot har Kulturskolerådet velat samordna och stödja studiens genomförande då vissa resultat kan vara relevanta och intressanta för fler och där initiativet från deltagande kommuner velat uppmuntras.

Förstudien har genomförts under februari-maj 2016 av Ida Thomson (Bättra Konsult). I följande slutrapport presenteras resultatet från arbetet.

OM FÖRSTUDIEN

FÖRSTUDIENS SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Förstudien syftar till att ge underlag till projektgruppen inför framtida diskussion och vägval gällande en eventuell pedagogisk vidareutbildning av personer med konstnärlig kompetens och erfarenhet.

Förstudiens frågeställningar lyder:

- Vad kan vi lära av befintliga utbildningsformer och utbildningar?
- Hur ser kulturskolans kompetensbehov ut?
- Hur ser den tilltänkta målgruppen ut för vidareutbildningen?
- Vilka för- och nackdelar finns med olika val av upplägg och innehåll i en vidareutbildning för konstnärer?

Förstudiens orienterande ansats kan inte nog betonas. Målet är att ge en inledande kartläggning som kan vara till stöd för en fortsatt diskussion om kompetensförsörjning för breddat utbud, i första hos initiativtagarna till studien. Vissa delar i förstudien är dock nationella och ger en bredare bild av efterfrågan på kompetens för breddat kulturskoleutbud. Resultatet, som visar på många olika framtida alternativ, kan därför också vara relevant för bredare diskussioner om utbildningsvägar för nya medarbetare i kulturskolan.

MATERIAL OCH METOD

Förstudien och även denna rapport är utformad för att tillgodose de behov och önskemål som projektgruppen uttryckt. Möjliga källor och sökvägar har diskuterats med projektgruppen. En deltidssession hölls med projektgruppen efter de inledande efterforskningarna på webben och efter de första intervjuerna. Syftet var att fatta beslut om fortsatta vägval i förstudien. Då bestämdes exempelvis att studien skulle inrikta sig mot någon form av mer komplett yrkesutbildning snarare än en kortare påbyggnadskurs. Beslutet togs mot bakgrund av den bredd av kompetenser som efterfrågats i intervjuerna och i de preliminära enkätsvaren. Beslutet fattades också mot bakgrund av risken att etablera en ”B-utbildning” – en snabbutbildning med låg status både bland potentiella målgrupper och framtida arbetsgivare. Vid halvtidssessionen diskuterades också behovet av ämnesspecifika inslag i utbildningen – det vill säga någon form av undervisning i den egna konstarten. Diskussionerna landade i framför ett fokus på en i huvudsak pedagogisk vidareutbildning.

Kartläggningen har genomförts med hjälp av efterforskningar via webben och genom ett drygt 15-tal besöksintervjuer och telefonintervjuer. En enkät (se bilaga 1) gällande behov och utmaningar gällande kompetensförsörjning har också skickats ut till landets vid tillfället 273 musik- och kulturskolor. 124 svar har inkommit. I Stockholms län har 23 svar från 13 unika kommuner inkommit¹. Svarsfrekvensen sett till antal svarande kommuner blir drygt 40 procent. Bland de svarande finns kulturskolor i samtliga län utom ett.

¹ Nacka kommun har flera fristående kulturskolor. 10 av de totalt 23 svaren i Stockholm län avser kulturskolor i

RAPPORTENS UPPLÄGG

Rapporten har en bred ansats och börjar med att beskriva befintliga utbildningsformer och utbildningsexempel till vilka en tilltänkt vidareutbildning behöver förhålla sig. Därefter följer en beskrivning av kulturskolans kompetensbehov. Sedan följer ett avsnitt om den tilltänkta målgruppen för en pedagogisk vidareutbildning. Vilka kan de tänkas handla om? Förstudien går därefter in på en närmare diskussion om hur innehållet och upplägget på en framtida utbildning skulle kunna se ut. Rapporten avslutas med en sammanfattande diskussion och ett förslag på ett par olika steg som kan tas efter denna förstudie.

OLIKA UTBILDNINGSFORMER OCH UTBILDNINGAR SAMT EXEMPEL

I följande kapitel beskrivs olika utbildningsformer översiktligt. Under varje utbildningsform ges också exempel på befintliga utbildningar som medarbetare i kulturskolan idag kan tänkas gå.

HÖGSKOLEUTBILDNINGAR²

INLEDANDE BESKRIVNING

Högskoleutbildningar ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. De konstnärliga utbildningarna ska vila på motsvarande konstnärliga grund. Högskoleutbildningen ska ge studenterna

- kunskaper och färdigheter inom det område utbildningen avser
- förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar
- förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

POÄNGSYSTEM OCH EXAMEN

40 veckors heltidsstudier motsvarar 60 högskolepoäng. All högre utbildning delas in i grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå och bygger på varandra.

De flesta högskoleutbildningar leder fram till en generell examen. Den visar att du har studerat ett ämne eller ämnesområde till en viss fördjupningsnivå. Examen på grundnivå är högskoleexamen (två år), och kandidatexamen (tre år) och vissa yrkesexamen (varierande längd, exempelvis sjuksköterska, socionom eller förskollärare). Examen på avancerad nivå är magisterexamen (kandidatexamen + ett år till), masterexamen (kandidatexamen + två år till) samt vissa yrkesexamen (varierande längd, exempelvis civilingenjör, civilekonom eller psykolog).

STYRNING

Utbildning på universitet och högskola regleras framför allt av högskolelagen och högskoleförordningen. Varje universitet och högskola är en egen myndighet. Riksdagen beslutar om övergripande medelstilldelning till universitet och högskolor som sedan närmare styrs genom regeringens instruktioner och regleringsbrev. Regeringen fattar också efter prövning av myndigheten Universitetskanslersämbetet beslut om examensrätt, det vill säga vilka olika typer av examen enskilda utbildningsanordnare ska få utfärda. Vilka utbildningar som sedan erbjuds på olika universitet och högskolor beror utöver nämnda styrdokument på interna beslut och prioriteringar.

EXEMPEL PÅ HÖGSKOLEUTBILDNINGAR SOM MEDARBETARE INOM KULTURSKOLAN KAN HA

- Olika typer av konstnärliga kandidat- och masterexamina (musik, dans, cirkus, grafisk design, illustration, konst, textil, film/dokumentärfilm, skådespeleri, regi, koreografi etc.)
- Tidigare former av musiklektörutbildningar (exempelvis Instrument- och ensemblelärare, IE och musiklektör för grund- och gymnasieskola, GG)
- Ämneslärarutbildning i musik, dans, bild, slöjd, media

² Informationen i följande avsnitt är hämtad framför allt från <http://www.uka.se>, <http://www.uniarts.se>, http://www.hogskoleguiden.se/Hogskoleutbildning_paa_universitet_och_hogskola_d2728.html, www.doch.se, www.smi.se, <https://www.konstfack.se>

- Kandidatexamen i musikpedagogik (Stockholms Musikpedagogiska Institut, SMI)
- Högskoleexamen musikpedagogisk utbildning (SMI)
- Kandidatprogram i estetiska ämnens didaktik - drama/teater (nytt på Stockholms universitet)
- Danspedagogik på kandidatnivå
- Mastersprogram i samtida dansdidaktik (DOC)
- Mastersprogram i visuell kultur och lärande – inriktning bildpedagogik (Konstfack)
- Mängd enskilda kurser inom exempelvis estetiska lärprocesser och olika konstarter

ÖVRIGT

SMI berättar att de för några år sedan påbörjade planeringen av en lärarutbildning med konstarter i samverkan, det vill säga med flera olika estetiska ämnen samlade. Nya lärarutbildningen medförde dock att SMI förlorade rätten att examinera lärare vilket innebar att planerna lades på is. SMI ser det som möjligt att utöka deras musikpedagogutbildning till att omfatta fler konstarter. De avvaktar Kulturskoleutredningens slutrapport innan de tar ett eventuellt nästa steg i programutvecklingen. Ett fortsatt steg är också avhängigt vilken examensrätt som beviljas. Ansökan om att erbjuda kandidatprogram inom dans avslögs exempelvis nyligen.³

Det bör även nämnas att det hos de flesta högskolor med examinationsrätt för lärare även erbjuds så kallad kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Det omfattar tre terminers studier och vänder sig till personer som har ämnesstudier från universitet/högskola och som vill komplettera sin utbildning för att nå en ämneslärarexamen mot årskurs 7-9 eller gymnasieskolan. Det gäller givetvis sådana ämnen som finns inom grund- och gymnasieskola och där man har tidigare studier som vanligen minst motsvarande kandidatnivå (120 HP).

YH-UTBILDNINGAR⁴

INLEDANDE BESKRIVNING

Yrkeshögskoleutbildning (YH-utbildning) är en eftergymnasial utbildningsform som kombinerar teoretiska studier och stark arbetslivsanknytning. YH-utbildningar ska svara mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom högskoleutbildning. Utbildningar beviljas inom branscher där det finns en uttalad efterfrågan på kompetens från arbetslivet. YH-utbildningar kan också medverka till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Yrkeshögskolan är en flexibel utbildningsform vilket bland annat innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan beviljar två utbildningsstarter innan det är dags för utbildningen att åter konkurrensutsättas i en ansökningsomgång.

POÄNGSYSTEM OCH EXAMEN

Fem yrkeshögskolepoäng motsvarar heltidsstudier under en vecka. En yrkeshögskoleutbildning ska omfatta minst 100 yrkeshögskolepoäng. För att få en yrkeshögskoleexamen eller kvalificerad yrkeshögskoleexamen krävs utbildningar som är minst 200 respektive 400 yrkeshögskolepoäng (Ett respektive två års heltidsstudier). För utbildning som påbörjas efter den 31 december 2016 skärps examenskrav inom yrkeshögskolan. Yrkeshögskoleexamen kräver då bland annat ett examensarbete.

³ Intervju med Anna-Karin Ahl respektive Ian Plaude

⁴ Informationen i följande avsnitt är hämtad framför allt från www.myh.se och <https://www.yrkeshogskolan.se>

STYRNING

YH-utbildning regleras framför allt av lagen om yrkeshögskolan förordning om yrkeshögskolan. Myndigheten för yrkeshögskolan beviljar deltagande i yrkeshögskolan och tar emot ansökningar i en årlig ansökningsomgång som öppnar i maj och stänger i september. Antalet sökande är betydligt högre än antalet utbildningar som beviljas.

EXEMPEL PÅ YRKESHÖGSKOLEUTBILDNINGAR SOM MEDARBETARE INOM KULTURSKOLAN KAN HA

Det saknas exempel på YH-utbildningar som rör pedagogiskt arbete inom områden som musik och konst. Däremot finns exempel på YH-utbildningar med konstnärlig inriktning såsom kyrkomusiker eller "songwriting" som möjligen kan vara närliggande. Det finns även hantverksutbildningar exempelvis inom skrädderi, möbelsnickeri, design, musikinstrumentmakeri och scenkostym. YH-utbildningen med utpräglad pedagogisk inriktning finns enbart för trafiklärare och flyglärare samt för studiehandledare.

ÖVRIGT

Både 2012 och 2013 ansökte Härnösands folkhögskola om att få starta en YH-utbildning på 400 poäng (2 år på heltid) som hette Musikhandledare - musikpedagogisk ledarskapsutbildning (Dnr YH 2012/1865 respektive YH 2013/2620). Målet var bland annat arbete inom kulturskolan men även inom annan social verksamhet och fritidsverksamhet. Andra ansökningsomgången låg fokus tydligare på arbete med El Sistema. Ansökningarna bedömdes bägge gånger uppfylla de grundläggande förutsättningarna för att ingå i yrkeshögskolan enligt förordningen. De avslogs dock med hänvisning till en hög konkurrens. I relation till andra ansökningar bedömdes de ha en svagare beskrivning av efterfrågan av yrkesrollen. Den bedömdes snarare beskriva ett möjligt verksamhetsområde än ett efterfrågat behov av kvalificerad arbetskraft från arbetsmarknaden. Beskrivningen av den regionala efterfrågan bedömdes också vara svag.

Ett- eller tvåårig musikhandledarutbildning har dock sedan 1976 erbjudits inom folkhögskolan av Härnösands folkhögskola. De kommer dock att läggas ner från 2016 på grund av vikande söktryck⁵.

KONST- OCH KULTURUTBILDNINGAR (KOMPLETTERANDE UTBILDNINGAR)⁶

INLEDANDE BESKRIVNING

Konst- och kulturutbildningar är en eftergymnasial utbildningsform som startade hösten 2015. Tidigare kallades de för kompletterande utbildningar. Utbildningarna finns inom exempelvis dans, musik, teater, film, konst och mode. De bedrivs av fristående skolor men står under statlig tillsyn och får stöd i form av statsbidrag och/eller är studiestödsberättigande för de studerande. Utbildningarna har tre syften:

- att förbereda för fortsatta studier på högskolan, på till exempel konst-, musik- eller teaterhögskolor.
- att direkt leda till ett yrke, som exempelvis dansare, designer eller musikalartist.
- att ge fördjupning eller inspiration inom ett område, till exempel stickning, smide eller folkdans. Dessa utbildningar är tänkta att på något sätt bevara eller utveckla kulturarvet.

⁵ 2016-03-20: Härnösands folkhögskola: <http://hfs.se/utbildningar/musikhandledarlinjen/>

⁶ Informationen i följande avsnitt är hämtad framför allt från www.myh.se och <https://www.konstkulturutbildning.se>.

POÄNGSYSTEM OCH EXAMEN

Konst- och kulturutbildningarna leder inte till någon examen. Efter avslutad utbildning har de studerande dock rätt att få ut ett utbildningsbevis som beskriver utbildningens innehåll samt den studerandes resultat. Det gäller både de korta och långa utbildningarna.

STYRNING

Förordning (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar reglerar utbildningsformen. Utbildningen ska omfatta minst 20 veckor på heltid om den ska ställas under statlig tillsyn eller förklaras berättiga de studerande till studiestöd, eller minst 30 veckor på heltid om den ska berättiga till statsbidrag.

Utbildningarna tar ut en avgift som kan variera mycket beroende på om utbildningen får statsbidrag eller inte. De längre utbildningarna ger rätt till studiemedel.

EXEMPEL PÅ KONST- OCH KULTURUTBILDNINGAR SOM MEDARBETARE INOM KULTURSKOLAN KAN HA

Bland konst- och kulturutbildningarna saknas helt utbildningar med pedagogisk inriktning. Utbildningarna är helt inriktade på eget konstutövande. Där finns dock en mängd utbildningar av varierande längd inom områden som dans, musik, teater, konst, film, foto, design, skrivande etc. som medarbetare inom kulturskolan kan ha ”i bagaget”.

FOLKBILDNING⁷

INLEDANDE BESKRIVNING

Folkbildning är ett vitt begrepp som omfattar olika typer av bildnings- och utbildningsinsatser för vuxna. Folkbildningen finansieras till stor del genom stöd från stat, regioner och kommuner och utbildningsverksamheten sker framförallt i olika studieförbund och inom folkhögskolor. Folkbildningsrådet fördelar årligen bidrag till tio studieförbund och drygt 150 folkhögskolor. Syftet med statens stöd till folkbildningen är att

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället, och
- bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

POÄNGSYSTEM OCH EXAMEN

Folkhögskolan är en egen utbildningsform i det svenska utbildningssystemet. Varje folkhögskola bestämmer självständigt över vilka kurser man anordnar och vilken profil man har på sin skola. De erbjuder exempelvis:

- Allmänna behörighetsgivande kurser som är ett alternativ till gymnasieskolan eller Komvux (ska utgöra minst 15 procent av verksamheten)
- Studiemotiverande kurser
- Profilkurser
- Yrkesutbildningar
- Distanskurser
- Kortkurser, framför allt sommarkurser

⁷ Informationen i följande avsnitt är hämtad framför allt från www.folkbildningsradet.se samt www.folkhogskola.nu.

- Etableringskurser för nyanlända

Yrkesutbildningarna på folkhögskolan finns både på gymnasial och eftergymnasial nivå. Yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå på folkhögskola har behörighetskrav motsvarande en treårig utbildning i gymnasieskolan. Exempel på eftergymnasiala yrkesutbildningar som erbjuds av flera folkhögskolor är fritidsledare, kantor, journalist och teckentolk (se nedan för exempel på kulturinriktade utbildningar).

STYRNING

Förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen styr bidragsgivningen till folkbildningen. Där framgår bland annat att undervisningen på folkhögskola ska vara avgiftsfri.

EXEMPEL PÅ FOLKHÖGSKOLEUTBILDNINGAR SOM MEDARBETARE INOM KULTURSKOLAN KAN HA

Bland folkhögskolornas eftergymnasiala yrkesutbildningar finns i dagsläget ett 50-tal 1- och 2-åriga utbildningar med estetisk inriktning. Merparten av dessa är inriktade mot eget konstnärligt arbete exempelvis som författare, konstnär, skådespelare eller ljudtekniker. Det finns också flera exempel på yrkesutbildningar och längre profilkurser med pedagogisk inriktning:

- Dramapedagog
- Film- och mediapedagog
- Musikpedagog
- Teaterpedagog
- Skrivpedagog
- Yrkesutbildning i konstpedagogik

ÖVRIGT

I en runtringning bland ett par folkhögskolerektorer i Stockholms Län bekräftas bilden av att en pedagogisk vidareutbildning (utifrån en konstnärlig bas) sannolikt skulle passa mycket väl in i många folkhögskolors verksamhet. Det avser särskilt de som redan idag har både pedagogisk och konstnärliga utbildningar idag. Huruvida en sådan utbildning ska bli verklighet är en resursfråga.

Folkhögskolorna har också ett rykte om sig av att ha en mer flexibel syn på grundläggande behörighet. De kan innebära att de är mer öppna för att validera en individs reella kompetens och möjligen även parallellt med påbörjade studier på en yrkesutbildning erbjuda studier på gymnasienivå (för att komplettera till en motsvarande komplett gymnasieutbildning).

UPPDRAGSUTBILDNINGAR

Uppdragsutbildningar är ett samlingsnamn för skräddarsydda utbildningar som kan bedrivas inom ramen för högskole-, yrkeshögskole- och folkhögskoleutbildning.⁸ De genomförs på uppdrag av en aktör, ofta en myndighet eller ett företag i syfte att vidareutbilda medarbetare eller fungera som någon typ av arbetsmarknadsutbildning. Utbildningarna betalas alltså av beställaren och är i de flesta fall avgiftsfria för deltagarna. Utbildningarna kan vara poänggivande eller leda till någon typ av slutintyg eller diplom för genomförd utbildning. Till skillnad från merparten av utbildningarna ovan är uppdragsutbildningar inte studiemedelsberättigande.

⁸ Se följande förordningar: Förordning (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor, Förordning (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning samt Förordning (1986:117) om uppdragsutbildning vid folkhögskolor.

KONCEPT- ELLER METODIKUTBILDNINGAR

Utöver ovan nämnda exempel på utbildningar framkommer det också olika typer av kortare specialiseringskurser som kan stärka kompetensen hos medarbetare i kulturskolan. De kan både vara helt fristående utbildningskoncept eller kortare kurser inom högskola eller folkhögskola. Ett exempel på en fristående utbildning är kurser i Suzuki-metoden som arrangeras av Svenska Suzukiförbundet⁹. Exempel på det senare är högskolekurser om 7,5 högskolepoäng i undervisningsformen El Sistema som erbjuds vid Göteborgs universitet¹⁰ eller en kurs om 10 högskolepoäng i Musik och rörelse för små barn som ges av SMI¹¹.

NÄRLIGGANDE EXEMPEL

I denna förstudie har fokus legat på att skapa en översikt av befintliga och möjliga framtida vägar vad gäller pedagogisk vidareutbildning av konstnärer för arbete i kulturskolan. Under arbetets gång har liknande typer av exempel framkommit. Det har bland annat funnits olika typer av utbildningar syftande att obehöriga lärare i yrkesämnen på gymnasiet möjlighet att bli behöriga och att bredda sin lärarkompetens. Olika typer av så kallade SÄL-satsningar (särskild lärarutbildning) genomfördes under 00-talet. De innebar i korthet att personer, yrkesverksamma på gymnasieskolans yrkesprogram fick möjlighet att under tre terminer, gå en högskoleutbildning (60 poäng i tidigare högskolesystem) där målet var behörighet att undervisa i aktuella yrkesämnen. Regeringen bekostade själva utbildningarna men huvudmannen var tvungen att göra det praktiskt möjligt för lärarna att delta. Utbildningen byggde på ett praktisknära upplägg där lärarens yrkesvardag utgjorde en viktig bas i utbildningen. Utvärderingar av SÄL-satsningarna har i stort varit positiva men visat att det bland annat är viktigt att arbetsgivaren tidsmässigt möjliggör för parallella studier och att valideringen av tidigare yrkeserfarenheter fungerar väl¹². Nuvarande yrkeslärarutbildning på 90 högskolepoäng (samma omfattning som 60 poäng i gamla systemet) är starkt inspirerad av SÄL-utbildningarna.

KORTARE PEDAGOGISKA UTBILDNINGAR FÖR KONSTNÄRER

Denna förstudie har haft ett uttalat fokus på en mer omfattande pedagogisk påbyggnadsutbildning i enlighet med projektgruppens önskemål. Det kan dock vara värt att nämna att det finns exempel på kortare pedagogiskt inriktade utbildningar/kurser riktade mot konstnärer. Konstfack har exempelvis erbjudit en fristående 15-poängskurs syftande till att framför allt stödja konstnärer som är eller vill vara aktiva inom Skapande Skola (Pedagogik och ämnesdidaktik för konstnärer, 15 HP). Kursen som 44 konstnärer gått fram till 2016 syftade till att utveckla kompetens till konstnärer för i olika typer av kultursatsningar i skolan där konstnären fungerar som komplement till lärare och olika typer av kulturpedagoger. Kursen riktade sig till konstnärer i vid bemärkelse och var uppskattade bland de som gick.¹³ Kortare typer av pedagogisk inriktade utbildningar finns också på andra sätt. Vissa högskolor erbjuder exempelvis fristående kurser om estetiska lärprocesser. Cirkus Cirkör erbjuder kortare fortbildningsdagar med fokus på att lära ut cirkus¹⁴. Det finns med andra ord exempel på kurser eller fortbildningar som syftar till att ge en mer begränsad input till konstnärer som ska arbeta med barn och unga inom ramen för exempelvis skola eller kulturskola.

⁹ Se Svenska Suzukiförbunden: http://www.swesuzuki.org/kurser_lager.php

¹⁰ Göteborgs universitet: http://utbildning.gu.se/kurser/kurs_information/?courseId=MVK887

¹¹ Stockholms Musikpedagogiska Institut: http://www.smi.se/frikurser/est_lp.html

¹² Se exempelvis utvärdering av SÄL III från Universitetskanslersämbetet: <http://www.uka.se/download/18.6f4a800151c42a80265b72/1454773179673/1008R-utvardering-sarskild-lararutbildning.pdf>

¹³ Se Konstfack: <https://www.konstfack.se/PageFiles/13894/Konstnärer%20för%20skolan%202015%20mindre.pdf> och <https://www.konstfack.se/Utbildning/Fristaende-kurser/Pedagogik-och-amnesdidaktik-for-konstnarer/>

¹⁴ Se Cirkus Cirkör: <http://cirkor.se/fortbildningar>

SUMMERING UTBILDNINGSFORMER

Syftet med ovanstående avsnitt har varit att skapa en bild över svenska utbildningsformer och utbildningar som olika medarbetare inom kulturskolan kan ha gått. Utöver de ovan nämnda finns givetvis personer som utbildat sig i andra länder och utbildningssystem vars erfarenhet, med rätt form av validering/erkännande och/eller vidareutbildning kan berika kulturskolans verksamhet.

Målet har också varit att identifiera eventuella ”luckor” i systemet, det vill säga om det finns utbildningsbehov som dagens system inte möter. Några slutsatser ovanstående genomgång:

- Det saknas exempel på pedagogiska utbildningar med konstnärlig bas inom utbildningsformen *yrkeshögskola samt konst- och kulturutbildningar (annat fokus)*. Inom övriga utbildningsformer finns exempel.
- Det saknas konstnärliga pedagogiska yrkesutbildningar inom *nyare och smalare konstarter* såsom cirkus och DJ
- Det saknas pedagogiska yrkesutbildningar som bygger på *variation av konstarter*, det vill säga där olika typer av konstnärer kan gå en gemensam pedagogisk vidareutbildning.
- Införandet av lärarlegitimation har skapat en tydligare åtskillnad mellan pedagogiska utbildningar på kandidat- och mastersnivå och regelrätta lärarutbildningar.

I tabellen nedan görs en enklare summering av kraven förknippade med olika utbildningsformer.

	Krav på grundläggande behörighet	Studiemedelsberättigande	Antagningsprov	Avgiftsbelagda	Flexibla utbildningsformer/Distansutbildning
Högskoleutbildning	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja
YH-utbildning	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja
Konst- och kulturutbildning	Nej	Ja, de mer omfattande	Ja	Ja	Ja
Folkhögskoleutbildning	Ja (för yrkesutbildningar men goda valideringsmöjligheter)	Ja	Ja	Nej	Ja – i hög utsträckning
Uppdragsutbildning	Nej	Nej	Valfritt	Nej, inte för deltagaren	Ja – i hög utsträckning

En central del av kartläggningen har bestått av att försöka ringa in vilka kompetensbehov som kulturskolor i Sverige har och ser framför sig. I enkäter och intervjuer har frågor ställts om upplevelserna av att rekrytera medarbetare med rätt konstnärlig och pedagogisk kompetens till olika verksamheter i kulturskolan. Respondenter i förstudien har också fått beskriva hur de ser på den framtida kompetensförsörjningen och på olika utmaningar och framkomliga vägar. Övergripande frågor har också ställts gällande vilken typ av utbildning som nuvarande medarbetare inom kulturskolan har. Nedan summeras resultaten som framkommit gällande kulturskolans kompetensbehov.

OMFATTNING – KOMPETENSFÖRSÖRJNING FÖR BREDDAT UTBUD

Det har varit svårt att få en tydlig bild över det framtida kompetensförsörjningsbehovet i kulturskolan. Det gäller både omfattning och inriktning. Kulturskolan är ingen statisk verksamhet där kommande pensionsavgångar avgör kompetensbehovet. Framtida kompetensbehovet påverkas också av politiska beslut gällande inriktning och omfattning för verksamheten, ekonomiska förutsättningar, önskemål och efterfrågan från barn och unga och medarbetare i kulturskolan samt av sättet som verksamheten organiseras.

Kulturskolans kompetensbehov kan också komma att påverkas av resultatet från den Kulturskoleutredning som pågår då denna förstudie genomförs. Där kan nationella direktiv gällande utbildningsnivåer och undervisningsbredd påverka kulturskolors efterfrågan på kompetens.

I den enkät som besvarats av 124 kulturskolor handlade en fråga om hur kulturskolorna upplever att det under de senaste fem åren varit att rekrytera personer med både konstnärlig och pedagogisk kompetens till en rad olika områden. Siffrorna inom parentes anger hur många som tagit aktivt ställning i frågan – det vill säga inte svarat alternativet "Vet ej/ej aktuellt" eller lämnat fältet tomt.

1. orkesterinstrument (86)
2. populärmusik – instrument (74)
3. sång/kör (72)
4. musikensembler (57)
5. modern dans (52)
6. teater/drama (49)
7. digitalt skapande (41)
8. klassisk dans (35)
9. bild (32)
10. övriga områden (32)
11. foto/film (26)
12. litteratur/berättande (13)

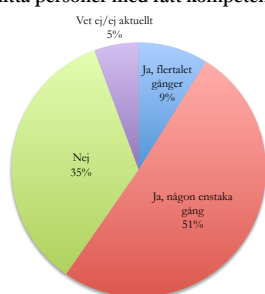
Resultatet visar för det första att mindre än hälften av kulturskolorna i undersökningen försökt rekrytera till andra områden än musik/sång. Många "nyare" områden såsom foto/film, litteratur/berättande och bild har en majoritet av kulturskolorna ännu försökt rekrytera lärare till. Inom dessa områden är det därför svårt att avgöra eventuell kompetensförsörjningsproblematik.

För det andra spretar kulturskolornas upplevelser av rekrytering inom de olika områdena. Inom samtliga områden finns alla fem svarsalternativ representerade, det vill säga "Mycket svårt", "Ganska svårt", "Varken svårt eller lätt", "Ganska lätt" och "Mycket lätt". Omvandlas dessa svar till siffror där 3 utgör ett medelvärde hamnar alla områden mellan 2,7 och 3,7 vilket tillsammans

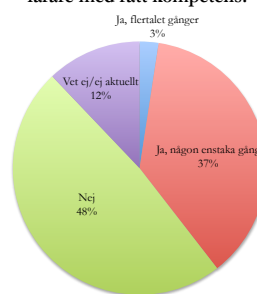
med en spridning på alla svarsalternativ bekräftar att rekryteringsupplevelserna skiljer sig åt mellan olika kulturskolor.

Kulturskolorna har också fått svara på om de under de senaste fem åren fått sänka kraven vid rekrytering eller fått avstå från att erbjuda ett visst ämne/kurs för att de inte hittat lärare med rätt kompetens. Svaren visas i diagrammen nedan. Det visar att det är något vanligare att ändra på sina kompetenskrav än att avstå från att erbjuda vissa kurser. Hälften har "någon enstaka gång" de senaste 5 åren fått sänka era krav vid rekrytering för att det varit svårt att hitta personer med rätt kompetens. Var tionde har gjort det flertalet gånger. I genomsnitt var fjärde kulturskola har "någon enstaka gång" fått avstå från att erbjuda ett visst ämne för att de inte hittat lärare med rätt kompetens.

De senaste 5 åren - har ni någon gång fått sänka era krav vid rekrytering för att det varit svårt att hitta personer med rätt kompetens?

De senaste 5 åren - har ni någon gång fått avstå från att erbjuda ett visst ämne/kurs p g a att ni inte hittat lärare med rätt kompetens?

Utöver att försöka fånga hur svårt det varit att de senaste fem åren hitta rätt kompetens till kulturskolan har enkäten också haft en fråga som lyder: Hur bedömer ni att era rekryteringsbehov kommer att se ut de närmsta 5 åren? Beskriv kortfattat:

110 skolor har svarat på frågan och svaren varierar i detaljgrad och inriktning. En absolut merpart, omkring 80 av 110 berättar att någon form av rekryteringsbehov de närmsta fem åren. De kan variera mellan att handla om enstaka tjänster till att ersätta upp emot ett 10-tal pensionsavgångar. Några exempel på svar:

"Behov av ca 5 lärare pga. pensionsavgångar. Förhoppningsvis behov av fler på grund av utveckling och utökning. Både traditionella kulturskoleämnena och nyare inriktningar."

"Vi behöver finna fler lärarlegitimerade musik/bildlärare samt träblås och dramalärare. Det finns ett stort intresse kring rock och pop instrument samt sång. Vi vill även kunna erbjuda kurser inom slöjd och hantverk."

"Stort rekryteringsbehov. Äldre lärarkår."

Vissa anger närmare inom vilka ämnen som de förväntar sig rekrytera medan andra konstaterar att de finns pensionsavgångar som behöver hanteras. Närmare 15 skolor berättar att de förväntar sig ha ett litet eller inget rekryteringsbehov de närmsta fem åren. Övriga säger att det är svårt att förutse eller berättar om olika typer av problem som de upplever vid rekrytering. Det handlar om kända problem, exempelvis att i glesbygd kunna erbjuda annat än timanställningar eller att hitta personer som både kan fungera för undervisning i kulturskolan och i grund- eller gymnasieskolan. Frågan om breda kompetenser utvecklas vidare i avsnittet nedan.

"I vår lilla kommun behövs musiklektörer på grundskolan med fyllnadstjänst på kulturskolan"

TYPER AV KOMPETENSER

Vilken typ av kompetenser är det då som kulturskolan efterfrågar idag och i framtiden? Precis som i ovanstående avsnitt ger denna förstudie inga entydiga svar. Det handlar om beslut och drivkraften hos barn och unga, medarbetare, chefer och politiker, om ekonomi och andra typer av förutsättningar och om eventuella nationella riktlinjer och stödsystem. Nedan följer en summering av resultatet från enkät och intervjuer.

PEDAGOGISK BREDD

Både i intervjuer och enkäter beskrivs en verksamhet som förutsätter en bred pedagogisk och didaktisk kompetens. Vissa betonar en förmåga att både arbeta med individuell undervisning men det är vanligare med kulturskolor som lyfter fram kompetens att arbeta med gruppundervisning.

"Den pedagogiska kompetensen för att arbeta med större grupper och med förmågan att möta alla elevers behov."

"Undervisning på instrument, enskilt och i grupp. Ensembleledning. Gruppundervisning i dans och drama."

Förmåga att samarbeta och arbeta över ämnesgränser lyfts också fram.

"Personal med djup kunskap om sitt/ sina ämnen men som samtidigt är intresserad och driven i att arbeta med andra/ samarbeta över ämnesgränser och följa med i ny forskning."

"Förmåga och kunskap om hur ämnesövergripande samarbeten kan drivas. God kunskap och barns utveckling. Kunskap om material och metoder samt hur eget metodmaterial kan skapas."

I pedagogisk bredd finns det också de som lyfter fram behovet av kompetens att arbeta med ett brett spann av åldrar:

"Enskild, ensemble och klassundervisning. Låga åldrar tom gymnasieålder."

"En pedagogisk kompetens att kunna jobba med barn och ungdomar i ett brett åldersspann samt givetvis pedagogisk kompetens i det ämnesspecifika området"

"Bred som täcker alla åldersgrupper"

Några kulturskolor betonar också behovet av uppdaterad kunskap/forskning om barn och ungas utveckling. Förmåga att motivera, inspirera, väcka barn och ungas lust och nyfikenhet och stimulera deras kreativitet nämns också i enkäten. Ett par kulturskolor nämner också förmågan att arbeta med barn och unga med särskilda behov eller funktionsnedsättning. Några nämner också olika typer av projektledaregenskaper såsom att sätta upp föreställningar och kommunicera med barn, föräldrar och samarbetspartners.

KONSTNÄRLIG KOMPETENS – BÅDE GAMMAL OCH "NY"

I enkäten är det vanligt att kulturskolorna nämner inom vilka ämnen och inriktningar som de behöver kompetenta medarbetare. Det kan exempelvis handla om bild, dans, rock/pop, musik och så vidare.

Initiativet till denna förstudie bottnade i hög utsträckning i en vilja att bredda kulturskolans verksamhet till att omfatta nya områden. Då behövs just konstnärlig kompetens och erfarenhet från nya verksamhetsområden såsom DJ, digitalt skapande, rap, parkour, nyare dansstilar eller musik på nya instrument och från olika delar i världen. Både enkäterna och intervjuerna visar att kulturskolor i olika utsträckning försökt bredda eller breddat sin verksamhet till att omfatta nya

verksamheter. Projektgruppens efterfrågan på kompetens inom nya kulturella uttrycksformer framstår inte som lika vanlig bland fritextsvaren i enkäten. Frågan om efterfrågan på konstnärlig kompetens inom nya områden har dock inte ställts uttryckligen. Det förekommer dock kulturskolor som nämner det:

"Träning i att utveckla elevernas egen kreativitet. Nya kulturella uttrycksformer. Digitalt skapande. Och även pedagogiskt utbildade som vill och vet vad det innebär att jobba i kulturskola med dess speciella förutsättningar."

BREDD VS SPETS – LÄRARLEGITIMATION

I enkätsvaren finns en relativt tydlig skiljelinje som handlar om bred eller djup kompetens. Viljan att hitta personal som är specialister på sin konstnärliga gren står ibland i motsats till att hitta personer som kan undervisa i flera olika ämnen och kanske rent av har lärarlegitimation. Vissa kulturskolor, exempelvis på glesbygden kan behöva lärare som både kan undervisa i grund/gymnasieskola och på kulturskolan. Då kan lärarlegitimation betyda mycket. För andra är det svårt att hitta personer med både konstnärlig och pedagogisk kompetens inom nya områden, det vill säga för att bredda kulturskolans utbud. Vissa beskriver behovet av båda, det vill säga både ha en tydlig specialistkompetens och samtidigt en förmåga att arbeta med fler ämnen och kanske även ha lärarlegitimation. Nedan följer en rad exempel på svar som berör dimensionerna bredd och djup:

"Kulturskolan behöver ämnesspecialister men samtidigt måste vi få pedagoger med stor bredd i sina ämnen."

"Många lärare behöver även vara i den obligatoriska skolan och måste då ha behörighet för detta. Svårt att hitta bred kompetens samtidigt som man kanske behöver spets i samma ämne."

"För de små kulturskolorna är det viktigt att man lärarna har en bred kompetens och att man kan tänka sig att undervisa i fler ämnen än bara ett."

"Spetskompetens på sitt huvudämne både konstnärligt och pedagogiskt."

"Lärarlegitimation för grundskolan kan vara användbart men dock i kombination med kulturskolesäkrad pedagogisk kompetens."

"Utmaning är det alltid att få till attraktiva och vettiga tjänster med tillräckligt hög tjänstgöringsgrad. Kombinationstjänster (fler kommuner, fler instrument, fler skolformer osv) är nödvändiga men inte alltid lätta att få till. Lösning är att samarbeta med tex grundskolan vid rekrytering. Positivt att nya lärarutbildningen utbildar för klassundervisning också."

"På en liten skola behövs bred kompetens. T.ex. att kunna undervisa på flera instrument, gärna en kombination av melodi- och ackordinstrument, eller att kunna undervisa i många dansstilar."

"Specialistkompetens inom ämnet/instrumentet samt en bredd att kunna undervisa både i estetiskt lärande (kopplat till skolans kursplaner), samt enskilt och i grupp i sitt ämne. Behövs både en bredd (multi-instrumentalister) och en specialistkunskap/spetskompetens."

"Det behövs lärare med lärarlegitimation för behörighet i grundskolan samt sådan fördjupade instrumentella kunskaper som gör att de kan undervisa inom vissa ämnen från nybörjarnivå-avancerad nivå."

UTBILDNINGSNIVÅ

Både i enkäter och intervjuer finns exempel på de som på frågan vilken kompetens som de efterfrågar pratar om önskvärd *utbildningsnivå* för medarbetare i kulturskolan. Bland de som tagit detta perspektiv på kompetensfrågan säger de allra flesta att de vill ha medarbetare med

högskoleutbildning. Någon nämner folkhögskola men högskoleutbildning är vanligast. Ett uttryck för detta är också krav på högskoleutbildning vid rekrytering vilket det framkommit exempel på i studien.

MÅLGRUPPEN

Vilka skulle då en vara målgruppen för en pedagogisk vidareutbildning? Förstudien har kunnat ringa in önskvärda och möjliga målgrupper sett från Kulturskolans perspektiv det vill säga från efterfrågesidan. Projektgruppen ser framför sig tre möjliga målgrupper. Samtliga förväntas ha en bas - en utbildning eller gedigen erfarenhet - inom ett eller flera konstområden:

1. Arbetssökande/deltidsarbetslösa konstnärer (med högre utbildning eller gedigen erfarenhet) utan pedagogisk utbildning
2. Personer med en grundläggande konstutbildning utan konstnärlig eller pedagogisk vidareutbildning, exempelvis från estetiska programmet (kan delvis överlappa grupp 1)
3. Befintliga medarbetare på Kulturskolor som helt eller delvis saknar pedagogisk utbildning

Det har däremot varit svårt att inom ramen för förstudien få en bra bild av den tilltänkta målgruppens egen syn på en framtida pedagogisk vidareutbildning eller inställning till att gå en sådan. Frågan är också komplex och hypotetisk. Under vilka förutsättningar skulle olika individer vara villiga att investera i en utbildning? Hur skulle utbildningen behöva se ut för att investera i den?

Målgrupp ett och två har varit de mest svårångade. När det gäller grupp ett, arbetssökande konstnärer är en grupp där viljan att investera i en utbildning sannolikt är nära kopplad till sannolikheten att få ett jobb om de gör det. Det går att få siffror från Arbetsförmedlingen gällande antalet inskrivna konstnärer inom olika konst- och kulturområden. Som exempel fanns det i mars 2016 856 arbetssökande i riket och (262 i Stockholms län) som i huvudsak sökte arbete inom bildkonstnärssyftet. Motsvarande siffror inom musiker är 1162/462 eller dansare 385/253.¹⁵ Siffrorna visar att en hög andel av arbetssökande konstnärer befinner sig i Stockholms län. Uppgifterna säger dock inget om utbildningsbakgrund eller utbildningsvilja. Enkäten vittnar vidare om svårigheten att i vissa kommuner/på vissa kulturskolor erbjuda ”attraktiva tjänster”, exempelvis heltidstjänster inom ett visst verksamhetsområde. Det bidrar ytterligare till svårigheten att sätta om vilken roll en potentiell kulturskolepedagogutbildning skulle spela sett från ett studerande- och framtida arbetstagarperspektiv.

Målgrupp två kan exempelvis handla om elever från estetiska programmet. Sedan gymnasiereformen 2011 är det estetiska programmet högskoleförberedande och eleverna där förväntas alltså studera vidare. Många av de som söker sig till de utbildningar som presenterats ovan har sannolikt ett estetiskt program bakom sig. Programmet har minskat något i storlek de senaste åren. Läsåret 2014/2015 var de sex procent av elever som började på gymnasiet som valde det estetiska programmet¹⁶. Merparten av alla estetiska program erbjuder framför allt utbildning inom relativt traditionella estetiska ämnen som musik, teater och bild.

För att få en bättre bild av den tredje potentiella målgruppen för en pedagogisk vidareutbildning har vi i enkäten ställt fråga om utbildningsnivån hos befintliga medarbetare i kulturskolan. Resultatet visar att det hos drygt två av tre responderande kulturskolor finns lärare som saknar eftergymnasial *pedagogisk* utbildning. Motsvarande siffra vad gäller eftergymnasial *konstnärlig* utbildning är hälften. Hos hälften av alla kulturskolor finns det medarbetare som *varken har en konstnärlig eller pedagogisk* eftergymnasial utbildning. Det är med andra ord mer vanligt med medarbetare som har en konstnärlig utbildningsbakgrund än en pedagogisk. Det skulle kunna tala för behovet av kompletterande pedagogisk utbildning.

¹⁵ Arbetsförmedlingen, Statistikenheten (mailkorrespondens med Birgitta Andersson)

¹⁶ Skolverket: <http://skolnet.skolverket.se/polopoly/programblad/2014/hf/estetiska.pdf>

Ett par ”stickprov” har också gjorts bland medarbetare¹⁷ inom kulturskolan som saknar pedagogisk och/eller konstnärlig utbildning. De två som intervjuats ställer sig positiva till utbildningsidén och tycker den låter intressant. Ingen av dem skulle dock kunna tänka sig att själv investera två-tre års tid och studiemedel på en sådan utbildning. En förutsättning för att gå den skulle vara betydande subventionering/sponsring exempelvis genom att få gå på delar av arbetstid. För en av de intervjuade skulle det också vara avgörande om utbildningen skulle kunna vara påbyggbar till en lärarexamen.

Oavsett vilka målgrupper som skulle vara aktuella för utbildningen har projektgruppen betonat att det krävs ett pedagogiskt engagemang från de som söker sig till utbildningen. Ett arbete i kulturskolan ska inte vara en reträttväg för en ”misslyckad” dansare. Däremot kan det vara ett sätt att säkra en försörjning parallellt med eget artisteri/kulturutövande. Det ska vara en attraktiv karriärväg för den som intresserar sig för kultur och undervisning för barn och unga. Det är därför viktigt att utbildningen blir kvalitativ och högt ansedd av kulturskolor och att det därigenom blir attraktivt att anställa personer som gått den. På så sätt får utbildningen också status och blir attraktiv att söka till.

Då utbildningen bygger på någon form av konstnärskap/konstnärligt kunnande så befinner sig många i den tilltänkta målgruppen sannolikt en bit in i livet. Förutom de som precis gått ut gymnasiet kan målgruppen inrymma människor som redan är i yrkeslivet på ett eller annat sätt och/eller har familjesituation som kräver något så när stabil försörjning. Det kan medföra utmaningar att under ett par år i huvudsak leva på studiemedel. Det är något som upplägget för en framtida utbildning behöver ta i beaktande, genom att möjliggöra deltidstudier eller genom olika former av subventionerade utbildningsupplägg, exempelvis där en arbetsgivare ger utrymme för studier på arbetstid.

¹⁷ Förslag på namn till sådana medarbetare har tagits fram av en deltagare i projektgruppen.

UPPLÄGG

I följande avsnitt beskrivs de resultat i förstudien som handlar om upplägg, det vill säga omfattning, struktur, anordnare och ekonomi för en möjlig framtida vidareutbildning för konstnärer.

OMFATTNING

Omfattning på en framtida utbildning är en av de diskussioner som stod i fokus på deltidsavstämningen i projektgruppen. De inledande undersökningarna kunde då se två huvudsakliga vägar vidare gällande just omfattning för en vidareutbildning:

1. Mer begränsad fortbildning/kompetensutveckling
2. En mer komplett yrkesutbildning

Projektgruppen landade efter vissa diskussioner i att det framför allt var det senare, det vill säga en komplett yrkesutbildning, som de hade i åtanke när de tog initiativ till förstudien. Beslutet grundade sig i huvudsak på den vidd av kompetenser som de ansåg att utbildningen behöver utveckla, det vill säga de kompetenskrav som de upplever att arbete på kulturskolan innebär. Projektgruppen ville vidare undvika uppbyggnaden av en ”B-utbildning”, ett enklare sidospår för pedagoger till kulturskolan. De såg risker med att det skulle splittra arbetslag och leda till interna, informella ”A- och B-lag”.

Arbetet kom därefter att fokusera på hur en sådan mer komplett yrkesutbildning för konstnärer skulle kunna se ut – det vill säga en utbildning till yrkesrollen kulturskolepedagog.

När vi pratar eftergymnasial yrkesutbildning så är det någon av de yrkesutbildningsformer som beskrivits ovan som framför allt avses. Det innebär en omfattning på minst ett år, men i de allra flesta fall åtminstone två eller tre års heltidsstudier.

Givet den bredd av kompetenser som tilltänkt utbildning ska utveckla så pekar resultatet från förstudien på ett behov av en utbildning på sannolikt omkring två år. Det förutsätter en sammanhållen utbildning där alla studerande går samma utbildning och där eventuell validering av tidigare erfarenhet endast gäller begränsade kurser/delar. Tvååriga yrkesutbildningar är möjliga inom högskola, yrkeshögskola och folkhögskola. Eftergymnasiala yrkesutbildningar bygger på grundläggande behörighet eller motsvarande, i princip avslutade gymnasiestudier. Denna omfattning bygger dock på ett studieupplägg som inte inrymmer undervisning i den egna konstarten. För att möjliggöra det är sannolikt en längre utbildning att rekommendera.

Den slutgiltiga omfattningen på utbildningen skulle också i den bästa av världar vara flexibel. De personer som förväntas gå den kommer att ha en mycket varierad bakgrund och även olika erfarenheter av pedagogiskt inriktat arbete och undervisning. Det skulle därför vara önskvärd att utbildningen möjliggöra en inledande kartläggning och validering av tidigare erfarenhet och att studiernas omfattning och inriktning därefter skulle kunna anpassas till varje individ. Vissa kurser och moment som individen redan behärskar skulle då avses som avklarade. Ett sådant upplägg är givetvis mycket attraktivt på pappret men svårare att genomföra i realiteten. Det kräver i princip ett helt individualiserat studieupplägg. Samtidigt är det kanske inte heller en fråga om ett eller noll – total validering eller ingen alls. Det skulle eventuellt vara möjligt att bestämma att de studerande får möjlighet att validera vissa delar av utbildningen men inte andra.

INNEHÅLL

Bland initiativtagarna till förstudien finns en samsyn vad gäller det övergripande innehållet i en pedagogisk vidareutbildning för konstnärer. Projektgruppen poängterar framför allt att utbildningen måste bidra till att utveckla den vidd av kompetenser som arbete inom kulturskolan kommit att omfatta, vilket också i flera delar rimmar väl enkätresultaten gällande kompetensbehov. Det innefattar exempelvis undervisning för barn och unga i varierande åldrar, samarbeta över ämnesgränser, projektledaregenskaper såsom förmåga att arrangera konserter, ”events” och andra uppträdanden, barn-, ungdoms-, och motivationspsykologi samt kommunicera med barn och föräldrar. Den kritik som förs fram mot befintliga utbildningar handlar delvis om en oförmåga att utveckla den bredd av kompetenser som de upplever att dagens kulturskola kräver.

Ett mer specifikt innehåll eller kursupplägg behöver anpassas till form och omfattning för kommande men nedan följer en uppräkningslista av de delar som bör ingå:

- Pedagogik
- Didaktik
 - ”allmän”
 - det egna konstområdet, det vill säga ämnesdidaktik
- Barn- och ungdomspsykologi/barn och ungas utveckling
- Digitala verktyg/digitalt skapande
- Motivationspsykologi
- Gruppmetodik
- Handledningsmetodik/mentorskap
- Ledarskap
- Samverkan
- Kommunikation
- Projektledning
- Eventarrangemang (konserter, föreställningar, utställningar)
- Verksamhetsförlagd utbildning/praktik med handledare från kulturskolan
- Examensarbete eller liknande

Kulturskolan behöver ha en central roll i både planering och genomförande av en tilltänkt utbildning. Samtliga personer som haft synpunkter och idéer gällande innehåll för en framtida pedagogisk utbildning betonar att utbildningen behöver ha mycket praktiska upplägg. Det bör exempelvis innebära en utbildning som innehåller praktik/verksamhetsförlagda delar där medarbetare från kulturskolan är handledare. Men Kulturskolan bör ha en mer ingående roll än så. Kulturskolelärare kan hålla i delar av undervisning och vara handledare för både praktik och examensarbete. För att kunna erbjuda ämnesdidaktik inom en rad olika konstarter kan också personer kunniga inom olika specifika konstarter att behöva knytas till utbildningen. Sådana personer behöver också kopplas till utbildningen vid antagningen för att säkerställa en viss nivå gällande den sökandes konstnärliga färdigheter. En fråga som behöver diskuteras vidare är huruvida ämnesspecifika studier ska ingå i ett framtida utbildningsupplägg. I ovanstående förslag är de ämnesspecifika inslagen framför allt didaktiska – de handlar enkelt uttryckt om hur man lär ut sin konst till andra. Mer ämnesspecifika inslag skulle vara praktiskt utmanande givet att de studerande förväntas ha sin bas i vitt skilda konstarter. Ämnesspecifika inslag skulle även förlänga utbildningstiden.

Viss kritik har slutligen framkommit mot vissa befintliga utbildningars upplevda brister gällande att skapa en praktisknära utbildning. Det vill säga en utbildning där de studerande på olika sätt prövat på en kulturskolevardag och att undervisa barn och unga i olika konstellationer och åldrar.

STRUKTUR

När det gäller struktur för en tilltänkt kulturskolepedagogutbildning är nyckelorden ”rimlig flexibilitet”. För att göra utbildningen praktiskt tillgänglig för personer som exempelvis har visst försörjningsansvar för familj behöver utbildningen både flexibla utbildningsformer och viss möjlighet till deltidstudier.

Flexibla utbildningsformer kan exempelvis innebära digitala utbildningsupplägg (e-learning), förinspelade föreläsningar och grupparbeten där grupperna sätts ihop utifrån bostadsort. Att utbildningen ska vara praktisknära kan också skapa möjligheter att genomföra vissa delar av utbildningen på en arbetsplats.

Samtidigt som utbildningen måste vara flexibel och göra det möjligt att arbeta parallellt behöver utbildningen vara relativt sammanhållen. Den bör bygga en stark gruppgemenskap och möjlighet att studenter emellan testa att arbeta ämnesövergripande. Den måste också hålla viss intensitet för en reell fördjupning inom ämnen som pedagogik och didaktik. En utbildning som omfattar minst två års heltidsstudier blir också snabbt betydligt längre (tidsmässigt) om studietakten dras ned. Det är rimligt att utbildningen har en något lägre studietakt än 100 procent samtidigt som studierna också behöver vara överblickbara. En tvåårig utbildning på 75 procent blir i praktiken en treårig utbildning vilket förhoppningsvis uppfattas som en överblickbar och hanterlig utbildningstid för att nå en full yrkesroll.

BESTÄLLARE OCH ANORDNARE – MÖJLIGA AKTÖRER

Förstudien har också försökt ringa in möjliga anordnare för en kommande pedagogisk vidareutbildning för konstnärer. Många av de utbildningsaktörer som intervjuats i förstudien är hypotetiskt positiva både till den tilltänkta utbildningen och att vara anordnare för en sådan. Det gäller bland andra Xenter, SMI, Sigtuna folkhögskola och Stockholm Södra folkhögskola. Sannolikt skulle betydligt fler liknande anordnare ha samma inställning. Alla de som nämndes, utom den förstnämnda har erfarenhet av både konstnärliga och pedagogiska utbildningar.

Det kan också vara viktigt att beakta vilken erfarenhet kommande utbildningsanordnare har av den utbildningsform som avses. Det gäller kanske framför allt i det fall en YH-utbildning skulle vara aktuellt. Sådan har nämligen både högskolor, folkhögskolor likväl som privata utbildningsanordnare rätt att vara så länge de grundläggande anordnarkraven uppfylls. Skulle utbildningen bli till i form av en högskole-, eller folkhögskoleutbildning är det också de tillhörande typerna av anordnare (högskola respektive folkhögskola) som behöver genomföra den.

Om utbildningen skulle landa i någon form av uppdragsutbildning så krävs också en beställare, det vill säga någon formulerar uppdraget till en utbildningsanordnare, säkerställer kvalitet under utbildningens gång och följer upp den. Beställaren är också den som betalar utbildningsanordnaren för genomförandet av uppdragsutbildningen. En beställare skulle i detta fall kunna vara någon av de deltagande kommunerna i projektgruppen eller möjligtvis Kulturskolerådet.

EKONOMI

En avgörande faktor för om utbildningen blir av eller inte är självklart finansiering, både för själva utbildningen men också för de studerande.

Skulle en reguljär yrkesutbildning bli av inom högskolan, yrkeshögskolan eller folkhögskolan kommer den att vara studiemedelsberättigande för de studerande. Samtidigt finns det vissa

resultat i förstudien som indikerar att den inkomsten inte skulle räcka för vissa målgrupper. För befintliga medarbetare inom kulturskolan Det är möjligt extra viktigt i en uppstart innan studerande vet vilken avkastning, det vill säga sannolikhet att få arbete, som utbildningen ger.

När det gäller finansiering av utbildningens genomförande medför olika utbildningsformer varierande möjligheter och utmaningar vad gäller finansiering av själva utbildningen.

Högskoleutbildning kan både bli av genom särskilda uppdrag och medelstillelning från regeringen eller genom interna prioriteringar. Det krävs vidare examensrätt för vissa mer omfattande utbildningar. För att en högskoleutbildning ska bli av, särskilt i helt ny tappning skulle sannolikt beslut på högre politisk nivå vara viktiga.

Yrkeshögskoleutbildning finansieras genom statsbidrag till utbildningsanordnaren. 2015 låg schablonbeloppet på mellan 54 000 – 75 000 per utbildningsplats och år.

Folkhögskolorna har idag utifrån sitt anslag från stat och landsting ett antal studieplatser/deltagarveckor per år. Ska en ny utbildning rymmas inom dessa måste någon befintlig utbildning stryka på foten. Det är relativt ovanligt att folkhögskolornas medelstillelning ändras.

SUMMERANDE ANALYS OCH DISKUSSION

I följande avsnitt sammanfattas och diskuteras förstudiens resultat med utgångspunkt i dess frågeställningar.

- Vad kan vi lära av befintliga utbildningsformer och utbildningar?

Det finns idag ingen pedagogiskt inriktad yrkesutbildning som tar sin utgångspunkt i en variation av konstarter, det vill säga en gemensam pedagogutbildning för olika typer av konstnärer. Det finns inte heller mer omfattande pedagogiska vidareutbildningar för nyare och smalare konstarter såsom DJ eller cirkus. Däremot finns det många olika konstnärliga utbildningar likväl som konstnärliga pedagogiska utbildningar som bygger på en huvudsaklig konstart (dans, musik, teater/drama). Det har också gjorts olika försök att påbörja utbildningar med liknande drag som tilltänkt utbildning – exempelvis inom högskolan och yrkeshögskolan. Då har faktorer som examensrätt, ny lärarutbildning och konkurrensen inom yrkeshögskolan satt käppar i hjulen.

Förstudiens genomgång av möjliga utbildningsformer har gjort att konst- och kulturutbildningar kan uteslutas som möjlig form för en tilltänkt regional utbildning. En regelrätt yrkesutbildning till kulturskolepedagog skulle kunna passa inom tre olika utbildningsformer: högskola, yrkeshögskola och folkhögskola. Det är inom dessa utbildningsformer som liknande typer av utbildningar bedrivs idag. Yrkeshögskolan är det mest osäkra alternativet av dessa givet kravet att påvisa ett tydligt arbetsmarknadsbehov.

Genomgången av utbildningar har också visat att det finns flera utbildningsaktörer i Stockholmsregionen som skulle kunna tänka sig att vara anordnare för en sådan utbildning som utreds i denna förstudie. Där skulle jag rekommendera en utbildningsanordnare som helst har erfarenhet av både pedagogisk och konstnärliga utbildningar samt är öppen för ett mycket praktiktäna upplägg. Oavsett val av utbildningsanordnare krävs givetvis resurser och ställningstagande från politiker och/eller aktuella beslutsfattare för de olika utbildningsanordnarna.

- Hur ser kulturskolans kompetensbehov ut?

Förstudien pekar på att kulturskolor runt om i Sverige har ett kompetensförsörjningsbehov, både på grund av pensionsavgångar och förändringar i verksamheten. Omfattningen är svår att ringa in då den är avhängig hur Kulturskolans verksamhet utvecklas framöver. Efterfrågan på kompetens ser olika ut beroende på lokala förutsättningar såsom geografi och storlek men också på Kulturskolans omfattning och organisation. Kompetensbehovet har framstått som mest omfattande gällande relativt traditionella konst- och kulturområden såsom musik, teater/drama och dans (fortsatt tongivande områden i kulturskolans verksamhet). På mindre orter är lärarlegitimation viktigt för att kunna skapa heltidstjänster i samverkan mellan grund- eller gymnasieskolan och kulturskolan. Relativt få har försökt vidga verksamheten till nya områden eller försökt rekrytera medarbetare med ”nya kompetenser”. Resultatet indikerar med andra ord att frågan om en pedagogisk utbildning för personer med en grund i nya eller smala konstnärliga områden hittills i relativt begränsad utsträckning aktualiserats. Den framstår som mest aktuell för större kulturskolor med ett brett utbud och ambition att bredda utbudet ytterligare – kanske ett behov som hittills framför allt uttryckts från kulturskolor i storstadsregioner.

Det kompetensbehov som framstår som mest gemensamt bland Kulturskolor som deltagit i förstudien är efterfrågan på personer som kan fungera i en kulturskoleverksamhet som sträcker sig över många åldrar, är till för barn och unga med varierande behovs, som förutsätter samverkan och som omfattar många och mycket varierande arbetsuppgifter. Det pekar sammantaget på ett behov som nuvarande lärar- och pedagogutbildningar inte till full upplevs bemöta. Vidare så visar enkätundersökningen att det är vanligt med medarbetare som saknar

eftergymnasial pedagogisk utbildning. Det skulle också kunna tala för efterfrågan på någon form av pedagogisk påbyggnadsutbildning.

Bland de respondenter i förstudien som kommenterat önskvärd utbildningsnivå för medarbetare inom kulturskolan är det framför allt högskoleutbildning som lyfts fram. Samtidigt betonas en mycket praktisknära utbildning vilket andra utbildningsformer möjligen är mer kända för att kunna åstadkomma.

- Hur ser den tilltänkta målgruppen ut för vidareutbildningen?

En gemensam nämnare för målgruppen för en tilltänkt pedagogisk vidareutbildning är en gedigen bas i ett konstnärligt ämne. Hur denna bas ser ut kommer sannolikt att variera beroende på vilket område det gäller. Personer med kompetens inom områden som DJ eller parkour kan vara självlärd medan musiker inom smala nischer/instrument kan ha gedigna musikerutbildningar, exempelvis från andra länder. De personer som är aktuella kan både vara arbetssökande (åtminstone på deltid), anställda på en Kulturskola eller inom annan liknande verksamhet. En möjlig målgrupp skulle också kunna vara personer som nyligen gått ut ett estetiskt program på gymnasiet och som har en tydlig konstnärlig spets och söker efter lämplig pedagogisk vidareutbildning. En gemensam nämnare behöver vara intresset för att arbeta med undervisning och kulturverksamhet med barn och unga.

Förstudien har pekat på att den tilltänkta målgruppen kan befinna sig en bit in i livet och därmed kan ha svårt att enbart leva på studiemedel. Särskilt när det gäller befintliga medarbetare i kulturskolan kan någon form av subvention behövas, exempelvis genom att få gå utbildningen på delar av arbetstiden, vara nödvändig.

- Vilka för- och nackdelar finns med olika val av upplägg och innehåll i en vidareutbildning för konstnärer?

Nedan förs ett resonemang kring de aktuella utbildningsformernas för- och nackdelar:

En **högskoleutbildning** skulle sannolikt högst status, givet att det är den högsta formen av utbildning i Sverige. Det är också den nivå på utbildning som flera respondenter i denna undersökning efterfrågat. En utmaning kan handla om möjligheten att arbeta ämnesöverskridande där få aktörer har det upplägget idag. Inom högskolan kan det också bli särskilt viktigt att hitta en aktör som är inställd på ett mycket praktisknära upplägg. Här har universitet och högskolor överlag inte samma goda rykte som exempelvis yrkeshögskoleutbildningar. Ett praktiskt förhållningssätt kan också bli avgörande för att attrahera de målgrupper som kan tänkas söka.

Möjligheten till påbyggnadsutbildning till ämneslärare finns också enbart inom högskolan. För att vidareutbilda sig till ämneslärare på högstadiet eller gymnasiet krävs dock ämneskunskaper i de estetiska ämnen/ämnesstudier som personen i fråga har med sig. De förutsätter också att det aktuella ämnet finns på högstadiet och i gymnasiet. Det krävs vanligtvis studier motsvarande två eller tre år för att ”bygga” på med tre terminers studier för att bli behörig lärare. Det handlar alltså inte om vilken eventuell pedagogisk utbildning som en person har. Om den tilltänkta utbildningen inte planerar att innehålla ämnesspecifika studier så kommer alltså den inte heller att ligga till grund för en kortare påbyggnad till ämneslärare.

När det gäller **YH-utbildning** skulle sannolikt den första utmaningen bli att visa på en tydlig efterfrågan på arbetsmarknaden, och inte bara ett möjligt verksamhetsområde. Tidigare ansökningar om liknande utbildningar har fallit på detta. Resultatet från denna förstudie pekar också på en mer brokig efterfrågan än vad en och samma utbildning skulle kunna tillgodose. Vidare är YH-utbildning en flexibel och tillfällig utbildningsform. En styrka skulle ligga i den tydliga vägen till finansiering och det mycket praktisknära upplägget på utbildningen.

Tilltänkt yrkesutbildning skulle sannolikt passa mycket väl inom **folkhögskolan**. Utbildningar inom folkhögskolan får dock status efterhand beroende på anordnare och givetvis kvaliteten i utbildningen. Utbildningar inom folkhögskolan får ofta inte direkt samma erkännande som utbildningar inom högskolan eller yrkeshögskolan. Ett möjligt plus är folkhögskolors valideringsmöjligheter, framför allt mot fullständiga gymnasiestudier. Där kan folkhögskolan i relation till andra utbildningsformer vara mer flexibel gällande att anta personer som formellt saknar grundläggande behörighet och sedan komplettera med parallella studier på gymnasienivå.

För att en ny typ av reguljär yrkesutbildning ska utvecklas på högskola eller folkhögskola krävs sannolikt beslut och tillhörande medelstilldelning från högre politisk ort och positivt inställda utbildningsanordnare. En etablering av en sådan utbildning förutsätter också att fler kulturskolor ställer sig positiva till och uttrycker en efterfrågan på den yrkesroll som utbildningen ska leda till. Förstudien har visat på vissa gemensamma men också särskiljande önskemål vad gäller efterfrågan på kompetens för framtidens kulturskola. Kulturskolespecifika pedagoger med tydlig konstnärlig spets eller konstnärligt breda pedagoger, gärna med lärarlegitimation är två exempel på efterfrågade kompetensprofiler som framkommit. Den första och den som tilltänkt utbildning skulle kunna leda till framstår hittills främst som aktuell i större städer med ett brett kulturskoleutbud.

Utöver chansningen att ansöka om en YH-utbildning är givetvis någon form av **uppdragsutbildning** möjlig. Dock inte i den omfattning motsvarande en regelrätt yrkesutbildning. Det begränsas av de förordningar som styr uppdragsutbildning men skulle också bli alltför kostsamt. Dessutom berättigar inte uppdragsutbildning till studiemedel. Uppdragsutbildning skulle snarast kunna vara intressant för anordnandet av kortare fortbildningskurser för medarbetare i kulturskolan som saknar pedagogisk utbildning. Då skulle den kortare 15-poängskurs som Konstfack anordnat och som nämnts ovan vara intressant att inspireras av. Uppdragsutbildning skulle kunna vara ett sätt att testa vissa tilltänkta delar i en mer komplett yrkesutbildning och påbörja samarbetet med en lämplig utbildningsaktör.

När det gäller innehåll har det i projektgruppen, men även i enkäten visat på relativt stor samstämmighet gällande vilka delar som bör ingå. Pedagogik, didaktik, kommunikation, projektledning, undervisning i grupp och för ett vitt spann av åldrar, eventplanering och barn- och ungdomspsykologi/barn och ungas utveckling är exempel på delar som bör ingå.

Oavsett vägval kommer det vara avgörande att utbildningen blir flexibel, praktisknära och kan erbjudas med lägre studietakt. Kulturskolans roll som resurs och kvalitetssäkrare i själva utbildningen är också mycket central. Detta för att vara attraktiv för kommande studenter likväl som för framtida arbetsgivare.

NÄSTA STEG

Vad finns det då för framtida vägar att ta efter denna förstudie? Ett givet första steg för projektgruppen är att diskutera förstudien med fler, exempelvis länsgrupper med kulturskolechefer. Hur ställer de sig till resultaten i förstudien? Hur ser de på målgrupp, innehåll och omfattning? Hur ställer de sig till att göra det möjligt för befintliga medarbetare att på delar av arbetstid gå en tilltänkt utbildning? Vilka möjliga vägar till en utbildning – åtminstone i pilotformat ser de?

Följande förstudie har pekat på ett varierat kompetensbehov inom kulturskolesverige. Det kan alltså finnas behov av att etablera olika typer av regionala utbildningsvarianter som just bottnar i kulturskolors varierande utbud och upplägg.

Innan mer betydande beslut om en mer omfattande eventuell utbildning fattas bör också Kulturskoleutredningens slutrapport inväntas. Utan att ha fått någon direkt inblick i deras resonemang i kompetensförsörjningsfrågor framkommer indikationer på att de utreder möjligheterna för någon form av kulturskolespecifik utbildning, på högskolenivå.

Nedan listat några andra möjliga vägar framåt:

- Bjud in en rad folkhögskolor respektive högskolor till hearing gällande intresset för etablering av en yrkesutbildning enligt ovanstående upplägg. Diskutera för- och nackdelar, hinder- och möjligheter med olika typer av upplägg.
- Undersök möjligheterna att få ytterligare bidrag från Stockholms läns landsting för den fortsatta process som projektgruppen ser framför sig.
- Undersök om det kommande bidraget möjligen kan användas för kompetensstärkande insatser. Kulturrådet kommer under hösten 2016 öppna upp för ansökningar enligt förordningen om bidrag till kommuner som har musik- och kulturskolor. Syftet är att sänka elevavgifter bland kulturskolor med relativt sett hög avgift alternativt stärka kvaliteten hos kulturskolor med relativt låg avgift. Kanske finns det inom ramen för det bidraget möjlighet att gå samman några kommuner emellan för försök med genomförande en uppdragsutbildning för vissa delar av en tilltänkt kulturskolepedagogutbildning? Målgruppen skulle då vara medarbetare i kulturskolan utan pedagogisk utbildning.
- Ansök om att få starta en YH-utbildning enligt upplägget ovan. Det ska dock poängteras att det är ett relativt omfattande arbete att skriva en YH-ansökan. Det kommer sannolikt också att vara en utmaning att en tydlig efterfrågan på arbetsmarknaden efter den yrkesroll som utbildningen ska leda till.
- En aktörs vart roll inte berörts i den här studien är Arbetsförmedlingen. Deras statistik visar att det särskilt i Stockholms län finns en hög andel arbetssökande konstnärer. De skulle därmed kunna vara intressant att höra sig för om Arbetsförmedlingens intresse att på något sätt samverka kring en utbildning, eller åtminstone med rekrytering till en utbildning för arbetssökande konstnärer.

KÄLL- OCH REFERENSFÖRTECKNING

Skriftliga källor:

Arbetsförmedlingen, Statistikenheten (Birgitta Andersson)

Cirkus Cirkör: <http://cirkor.se/fortbildningar>

Dans och cirkushögskolan: www.doch.se

Folkbildningsrådet: www.folkbildningsradet.se

Folkhögskola.nu: www.folkhogskola.nu

Förordning (1986:117) om uppdragsutbildning vid folkhögskolor.

Förordning (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Förordning (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning

Göteborgs universitet: http://utbildning.gu.se/kurser/kurs_information/?courseId=MVK887

Härnösands folkhögskola: <http://hfs.se/utbildningar/musikhandledarlinjen/>

Högskoleguiden:

http://www.hogskoleguiden.se/Hogskoleutbildning_paa_universitet_och_hogskola_d2728.html

Konst- och kulturutbildningar: <https://www.konstkulturutbildning.se>

Konstfack: <https://www.konstfack.se>,

<https://www.konstfack.se/PageFiles/13894/Konstnärer%20för%20skolan%202015%20mindre.pdf> och <https://www.konstfack.se/Utbildning/Fristående-kurser/Pedagogik-och-amnesdidaktik-for-konstnärer/>

Myndigheten för yrkeshögskolan: www.myh.se

Skolverket: http://skolnet.skolverket.se/polopoly_programblad/2014/hf/estetiska.pdf

Stockholms konstnärliga högskola: <http://www.uniarts.se>

Stockholms Musikpedagogiska Institut: www.smi.se, http://www.smi.se/frikurser/est_lp.html

Svenska Suzukiförbunden: http://www.swesuzuki.org/kurser_lager.php

Universitetskanslersämbetet: <http://www.uka.se>,

<http://www.uka.se/download/18.6f4a800151c42a80265b72/1454773179673/1008R-utvardering-sarskild-lararutbildning.pdf>

Yrkeshögskolan: <https://www.yrkeshogskolan.se>

Muntliga källor:

Ann Blomqvist-Estevéz och Susanne Sörbring, Järfälla Kulturskola

Anna-Karin Ahl, SMI

Birthe Andersson, Stockholm Kulturskola

Björn Scheele, Myndigheten för yrkeshögskolan

Cecilia Edin, Sigtuna folkhögskola.

Emma Svensk, Myndigheten för yrkeshögskolan

Gerhard Holmgren, Rörelsefolkhögskolornas Riksorganisation

Håkan Sundborg, Xenter Botkyrka

Ian Plaude, Stockholms Musikpedagogiska Institut (SMI)

Karin Eiderbrandt, Stockholm Södra folkhögskola

Per-Henrik Holgersson, Kungliga musikhögskolan

Petra Frank, Dans- och cirkushögskolan

Tuula Rusanen, kultursekreterare Järfälla och ansvarig för verksamheten *Amatörer möter proffs*

Två medarbetare vid en kulturskola i Stockholms län

Ulf Wahlström, Nycirkusnoden

Uno Karlsson, Botkyrka Kulturskolan

BILAGA 1: ENKÄT TILL LANDETS KULTURSKOLOR GÄLLANDE KOMPETENSBEHOV OCH PEDAGOGISK VIDAREUTBILDNING

1. I vilket län ligger den kulturskola du arbetar på?
2. I vilken kommun ligger din kulturskola (frivillig uppgift):
3. De senaste 5 åren - hur har det varit att rekrytera personer med både konstnärlig och pedagogisk kompetens:

	Mycket svårt	Ganska svårt	Varken lätt eller svårt	Ganska lätt	Mycket lätt	Vet ej/ ej aktuellt
Orkesterinstrument						
Populärmusik instrument						
Musikensembler						
Digitalt skapande						
Sång/kör						
Teater/drama						
Foto/film						
Klassisk dans						
Modern dans						
Litteratur/berättande						
Bild						
Övriga områden						

4. De senaste 5 åren - har ni någon gång fått sänka era krav vid rekrytering för att det varit svårt att hitta personer med rätt kompetens?
 - a) Ja – flertalet gånger
 - b) Ja – någon enstaka gång
 - c) Nej
 - d) Vet ej/ej aktuellt
5. De senaste 5 åren - har ni någon gång fått avstå från att erbjuda ett visst ämne/kurs p g a att ni inte hittat lärare med rätt kompetens?
 - a) Ja – flertalet gånger

- b) Ja – någon enstaka gång
 - c) Nej
 - d) Vet ej/ej aktuellt
6. Vilka UTMANINGAR respektive LÖSNINGAR ser ni när det gäller rekrytering av lärare till kulturskolan? Beskriv kortfattat:
7. Finns det lärare hos er som saknar:
- a) Pedagogisk utbildning (eftergymnasial) JA/NEJ
 - b) Konstnärlig utbildning (eftergymnasial) JA/NEJ
 - c) Både pedagogisk och konstnärlig utbildning JA/NEJ
8. Vilken typ av pedagogisk kompetens behövs i kulturskolan?:
9. Hur bedömer ni att era rekryteringsbehov kommer att se ut de närmsta 5 åren? Beskriv kortfattat:
10. Övriga eventuella kommentarer eller medskick/tips till förstudien: